ЄВРОПА 19.01.2026 | Клаудіа Детч

Геостратегія розробляється в котельні

Дороге опалення, криза демократії: енергетична політика стає ключовою для безпеки Європи

Геостратегія розробляється в котельні. Це особливо помітно тепер, коли уряд США в національній стратегії безпеки закликає до нападу на Європейський союз. Європа однозначно мусить негайно стати більш незалежною в сфері безпеки. Але це стосується не тільки зброї, спецслужб і підтримки України. Мова про дещо значно більше, а саме про базові державні послуги. Особливо яскравий приклад – житло та енергопостачання.

Зростання витрат на житло та опалення небезпечне і для самої країни, і для інших. Коли вартість життя безконтрольно росте, падає довіра до уряду й до демократії загалом. Від цього виграють як європейські правопопулісти, так і авторитарні уряди на кшталт російського та американського, які разом копають під ліберальну Європу. Саме коли йдеться про вартість життя, людей дуже легко дезінформувати. Ті, кого шокують ціни, вразливіші до гібридних атак. Йдеться як про дефіцит енергоносіїв, так і про зміну громадської думки не на користь демократичних партій і урядів. Ті, хто може самовільно маніпулювати цінами або навіть зупиняти постачання, дуже добре вміють створювати перешкоди. Ринки житла та енергії перетворюються на поле бою, на якому підриваються демократичні принципи.

Ринки житла та енергії перетворюються на поле бою, на якому підриваються демократичні принципи

Уряди країн – експортерів нафти та газу, як правило, дуже зацікавлені в тому, щоб Європа була залежна від них і споживала великі обсяги енергоносіїв, особливо якщо ці уряди авторитарні. Це дає їм не тільки прибуток, а й можливість використовувати його для фінансування гібридних атак і інфокампаній проти відновлюваних джерел енергії. Те, що для цих держав та їхніх урядів означає постійний прибуток, для

європейських демократій – постійний ризик. З такого тверезого погляду на вихідну ситуацію дуже дивують усі ці вагання й відступи в питанні розвитку відновлюваних джерел та енергоефективності. Невже нам на користь піддаватися цьому тиску й шантажу без будь-якої потреби?

Будівлі, які забезпечують достатній житловий простір і водночас надійне опалення й охолодження за прийнятну ціну, належать до критичної інфраструктури. Вони важливі для безпеки й для демократії. Саме тому протиставляти житлову політику енергетичній неправильно. Наразі ми маємо замало: замало житла, замало власних і мережевих джерел енергії, замалу ефективність. Доступне житло потребує доступної енергії, а доступна енергія потребує економічних будівель. Розділення цих компонентів погіршує ситуацію з усім.

Поворот вправо ставить під загрозу амбітні прогресивні цілі. Зокрема, кліматична політика стала ласою політичною мішенню. Бюджетні обмеження і тягар витрат часто використовуються як докази, що Європа поки «не може собі дозволити» амбітні заходи. Але така аргументація не враховує ширший контекст.

Аналіз будівництва житла та енергетики показує: попри невдоволення, кліматичному руху нема чого боятися. Ідеться про геополітику та демократію, про майбутнє промисловості та робочі місця – не меншою мірою, ніж про температуру на планеті. Чисте й ефективне енергопостачання ринку житла, не підпорядкованого законам прибутку, – це не просто *nice to have*. Це абсолютна необхідність.

Що вище споживання і що більше викопних джерел, то більше Європа залежна й вразлива до шантажу й приниження

Тож брак амбіцій у держав-членів небезпечний. Так, завдання серйозні, як і інвестиційний застій, але шкода від бездіяльності ще серйозніша. Мова не тільки про трубопроводи та електромережі, а й про основні джерела енергії і саме споживання. Що вище споживання і що більше викопних джерел, то більш Європа залежна й вразлива до шантажу й приниження. Німеччині точно треба саме зараз пом’якшувати так званий закон про опалення? Продовження залежності від нафти й газу не захистить громадян. Захистить їх надійна, соціально справедлива система підтримки, заснована на

незалежних і чистих технологіях.

З першого ж погляду на найбільших постачальників газу в ЄС очевидно: Європа майже не має власних запасів викопного палива. Виняток – Норвегія, лідер джерела імпорту, але Норвегія не зможе забезпечити нас усіх. На другому місці вже зараз США, які є світовим лідером зі скрапленого природного газу. Уряд Трампа прагне далі, адже енергія – це влада. Але хто захоче збільшувати імпорт СПГ з країни з такою національною стратегією безпеки? Натомість розвиток відновлюваних джерел енергії в поєднанні з технологіями зберігання, послідовним розширенням мережі та ефективнішим використанням енергії забезпечить нам свободу дій в зовнішній політиці.

Те, що ми інвестуємо сьогодні, завтра окупиться двічі

Ще одне питання – конкурентоспроможність промисловості. Європейське виробництво енергоефективного обладнання для будівель створює робочі місця, стабілізує ланцюги постачання і розширює простір для зовнішньополітичних маневрів. Якщо ми не розбудуємо ці потужності, прогалину заповнить імпорт, що, знов-таки, збільшить залежність, цього разу від Китаю. Натомість сильна вітчизняна сфера чистих технологій дає можливість вести експорт і геополітично значущу промислову політику. Ми не можемо дозволити собі зволікати з оновленням, ні стратегічно, ні фінансово. Те, що ми інвестуємо сьогодні, завтра окупиться двічі. Але для цього треба нарешті перестати коливатися туди-сюди. Постійна невпевненість в наступному кроці гальмує підприємницькі та приватні інвестиції. Європа потребує стабільності, отже, надійності.

Тож державні закупівлі слід переосмислити. Вони можуть формувати ринки, встановлювати стандарти та забезпечувати необхідне масштабування. Турбота про власну безпеку й стабільність – це не протекціонізм. Це здоровий глузд. Фінансову підтримку та державні замовлення можуть отримувати тільки ті підприємства, що дотримуються колективних договорів, визнають права профспілок і забезпечують справедливі умови праці. Це не другорядне питання. Такий підхід захищає від демпінгу заробітної плати, забезпечує наявність кваліфікованих кадрів і полегшує сприйняття реформ.

Так можна вбити аж трьох зайців: встановивши розумні критерії для будівництва і реконструкції житла, Європа зможе одночасно зменшити залежність від імпорту викопного палива, створити конкурентоспроможну європейську галузь чистих технологій в будівельній сфері з хорошими робочими місцями та пом'якшити соціальні наслідки високих цін на житло й енергію.

Відступити зараз означає зіграти на руку авторитарному лобі викопного палива, до того ж одразу в кількох аспектах. Залежність залишиться. Витрати залишаться. Соціальна нерівність залишиться. Соціальна криза залишиться. Викопним паливом можна нагріти житло так, що далі нікуди, але воно не перестане бути дорогим і незручним. Ті, хто щоразу тисне на гальмо, мають це зрозуміти. Тільки незалежна Європа може рішуче відстоювати свої демократичні цінності та геостратегічні цілі.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Клаудіа Детч
Брюсель

Клаудіа Детч (Claudia Detsch) очолює Центр компетенції Фонду ім. Фрідріха Еберта «Соціально справедлива кліматична політика в Європі» у Брюсселі. Раніше вона керувала редакцією IPG-Journal у Берліні та була видавцем суспільно-наукового журналу Nueva Sociedad у Буенос-Айресі. З 2008 року по 2012 рік очолювала представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Еквадорі.